

СШИТОК

51

Ціна 15ц. 10 за \$1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

ПІРВАНЕ ДИТЯ

Роберт

Блюм

— Роберте! Роберте! — крикнула Ільона і впала йому в обійми.

Олекса був чимало счудований, коли одного дня одержав із міста Р...ш, яких 5 годин дороги віддаленого, телеграму підписану Волдінгом:

Зміст був такий:

„Приїдь сейчас до Р...ш, важна справа, грозить небезпека. Вижидати му на стації о другій з полудня.

Волдінг.

Олексу обняв несупокій. По короткій надумі рішив їхати.

В пів години після виїзду Олекси наспіла на замок, до його секретаря, телеграма, в якій Олекса приказував секретареви, щоб сейчас вислав на дворець повозку, бо одна старша пані, своячка, приїздить із візитою й ждати ме аж до його повороту.

Секретар поступив після приказу. І дійсно повозкою приїхала старша, поважна пані, котру — як своячку князя — прийнято із належними почестями. Але прибувши, як лиш знайшла ся в призначених собі кімнатах, просила, щоб їй не перешкаджали, бо зайде у бібліотеку й там, читаючи ждати ме повороту князя.

Коли слуги відійшли, вона сейчас пішла на перший поверх, до Олексової кімнати. Побіч його робітні, була й бібліотека. Двері, ведучі із сїний у бібліотеку, вона замкнула й перейшла до робітні. Знала тут кожний куток. Приступила до Олексового бюрка, долотом втворила замок й почала перешукувати полички.

Надармо. Знайшла дуже много гроший — паперами та золотом. Але не золото мало тепер вартість для неї.

Її збентежене змагало ся. Надармо стільки шукала. Роздратована, та зломана на дусі, сіла на кріслі, що стояло побіч й руками сперла ся на бюрко.

В ту-ж саму хвилю схопила ся. Коли ліктем діткнула плити бюрка, почувла щось, наче шелест. Відсунулась частина тої плити й вона побачила тайну скриночку, в якій лежали два звої паперів.

Її руки дрожали. Живо перекинула папері та аж крикнула із радости. Знайшла те, чого шукала — та ще й більше! Сей цінний скарб живо сховала й заперла тайну скриночку. Переконала ся, що лиш ненарочно відкрила сей тайний сховок, коли сперлась рукою на бюрко й лік-

тем диткнула малесенький, мало помітний гузичок, що замок втвирав. Поправила все, як перше було й перейшла у бібліотеку.

Невдовзі після того секретар бачив сю паню як сходила в низ сходами, несучи в руках декілька книжок та із тими перейшла у свою кімнату.

Настав вечір. В двері постукав послугач — хотів поспитати стару паню чи подати їй вечерю.

Не дістав відповіді. Коли же постукав вдруге, та ще сильнійше а ніхто не відзивався — втворив двері.

В кімнаті було світло — але нікого з живих.

Счудувався. Перейшов відтак в другу кімнату, але й там не знайшов старої пані.

Вернув в кімнату, де збирались всі слуги й там розповів, що відкрив. Одна із служниць сейчас пішла шукати, але й вона вернула незабаром з нічим.

Слуги не могли доміркуватись, що сталося. Шукали незнакмої в кожному закутку в парку, але й там не знайшли її.

Пізно вночі заїхала перед замок повозка, з якої висів молодий князь, повертаючий із Р...ш. Олекса був дуже лихий, бо Волдінга не застав на стації й нігде не міг його відшукати. Так прийшов до переконання, що або хтось покпив собі із нього, або телеграма була вислана з розмислом, в певній цілі, про що чи скорше, чи пізніше таки дізнається.

Пішов у свою кімнату. Рішив зараз другого дня із ранку поїхати до старого князя. Туди гнав його якийсь внутрішній несупокій. Може там що злого сталося й тому підступом вивабив його хтось із міста?...

Підзвонив на послугача й казав принести вечерю. Послугач якось із страхом заявив що старої пані десь не можуть віднайти.

Олекса обрушився.

— Що плетеш? Яка стара пані?

Послугач не розумів.

— Вибачайте, ласкавий пане — але телеграма.

— Яка телеграма? — питав Олекса вже злісно.

— Адже-ж ласкавий князь прислали телеграму, щоб

вислати повозку на дворець й дождити там старої пані, що...

Олекса поблід. Прочував, що та стара пані має щось спільного із його поїздкою.

— Говори, що стало ся? — крикнув нетерпляче.

Слуга розповів все, що зайшло після його виїзду.

Олекса здригнув ся. Щоб се могло означати? Що то за пані?... Доміркував ся, що тут якийсь чималий підступ хтось придумав. Може се так добре обдумана крадіж?

Перейшов у свою робітню, втворив бюро, перечислив гроші, що тут скривав, але нічого не бракувало.

Задумав ся. Се все було загадкою для нього.

Спер ся на бюро. Ненарочно діткнув пружину тайної скритки. Відкрила ся. Глянув — руки затрясли ся — хитнув ся і нараз дикий крик розпуки вирвав ся із його грудий — скриночка була пуста — паперів не стало.

Доперва після довшого часу вдало ся йому зрівноважити себе та розглянутись в положеню. Зрозумів тепер, що в звязку із покликанєм його до Р...ш є крадіж сих паперів.

Але хто міг се вчинити? Кому були потрібні? Хиба лиш — Єлені!

Так — се лиш вона в перебраню могла дістати ся до палати, щоб, вкравши сі папері, виступити проти нього... Був певний, що не могло бути инакше!... То-ж скорше до роботи — не можна теряти часу!...

Але як, та де шукати Єлени? Як їй доказати, що се вона закрала папері та як їх добути від неї?

Обняв його страх божевільний. А ну-ж Єлена вже скористала з паперів та була вже із ними у князя?

Безсило впав на крісло.

Все страчене! Чи справді? І се якраз в хвилю, коли вже був так близько своєї ціли?...

РОЗДІЛ CXLVIII.

ІСКРА НАДІЇ.

Представлене наближало ся до кінця. Як звичайно, так і сьогодні, виступ Роберта був прийнятий із захопленем.

По скінченню своїх продукцій Блюм вийшов на сальо й сів межи зібраними видцями, хтівши тут переждати пописи Гартмана й Магеляна. Коли вони оба скінчили, він підняв ся, щоб зайти в гардеробу та з Гартманом піти у місто — коли се нараз станув, немов задубів. Лице його нервово тремтіло — він почув імя, за яким вже місяцями цілими тужив, і воно його так з'електризувало.

Шукав очима серед зібраних — надармо. — Серед такого здвигу людей, він не в силі знайти людини, що се імя сказала!

Напружив слух. Може ще раз почує се дороге імя...

І ся надія завела. Ледво сил стало, щоб вийти із салі. Бліде лице Блюма сильно стрівожило Гартмана. Той знехотя шось відповів, сим однак не вдоволів товариша й він таки домагав ся виясненя. Тремтячим голосом промовив Блюм:

— Ніщо злого не стало ся. Я був між глядачами й нараз почув імя...

Не доповів.

— Яке імя? — допитував Гартман.

Захриплим голосом вишептав Блюм:

— Ільона!

Гартман зрозумів тепер біль свого друга.

Вони оба не добачили, що за ними слідкує двоє цікавих очий. Закрита стінкою стояла із боку дочка Локарда та не спускала своїх очий із Роберта. В хвилю, коли оба товариші хотіли відійти, вона заступила їм дорогу. Счудувані спинили ся. Не знали її, хто вона. Правда, один раз бачив її Блюм побіч старого Локарда, але тоді не мав часу, щоб на неї звертати увагу, опісля же вона була

хорою і не показувала ся в цирку. Ага знала із оповідання свого батька, що той славний артист зветь ся Марко Тоскаделі, але доперва сььогодні дізнала ся, що се тільки приbrane імя.

— На хвильку, прошу! — сказала, звертаючись до Роберта. — Називаєтесь Блюм?

Той счудував ся, звідки вона про се знає, й відповів:

— Так, — Роберт Блюм! Однак не розумію...

— Моє імя Ага, дочка вашого директора! — перебила. Прощу, скажіть мені, чи ви були з циганами?

— Так! — potwierдив Блюм.

— Виступали ви колись в цирку Леопардового? Опися були в Бріндісі та в Царгороді?

— Так, так! Але чому питаєте про се?

Ага ще не відповідала.

В Царгороді ви кинули ся в полумя палаючої палати турецького баші й помогли вирвати ся із відтам дівчині, яку силою завели у гарем?

Блюм не знав, що думати про се.

— Звідки знаєте про се? — питав. — Так — так — все булоб пішло гаразд, колиб не погоня.

— І дівчина впала — Ільона впала у воду.

Дикий крик розпуки вихопив ся із Робертових грудий, він вхопив Агу за руку і, тяжко дишучи, питав:

— Говоріть, прошу, — звідки знаєте про се? Лиш двоє людей знати се може. Від кого-ж ви знаєте?

Тремтів всім тілом.

Коли Ага зволікала із відповідю, він сильнїйше стиснув її руку й просив:

— Кажіть, ви мусите сказати. Звідки знаєте про се — питаю вас.

Ага, бачивши його схвильованє, та щоби звільнитися із його рук, сказала:

— Ільона говорила мені про се.

Блюм пустив її руку. Був майже без тямки.

— Хто вам — хто вам — сказав?

— Ільона — вдруге заявила Ага. — Була тут поперед вас. Ми стрінули її у лісі — втікала перед якимсь нелюдом -- відтак остала із нами.

Блюм мовчав — вдивився в Агу немов би її слів не міг зрозуміти. А по часі на його устах появилася усмішка — страшна, болізна...

— Ільона — шепотів — Ільона? Неправда! Ільона не жие!

— Так ви думаєте — відповіла Ага — але Ільона жие. Виступала в нашому цирку, на трепезі і здорово спомогала нашу касу.

Описала йому тоді вигляд Ільони, її незвичайну красу — розповіла, як часто Ільона говорила із нею про Роберта, якого також вважала мертвим.

Лице Роберта змінило ся, а в його очах блиснула іскорка надії. А коли Ага ще дещо йому розповіла і то з всякими подробицями — пропав весь сумнів — бо так лиш одна Ільона про все знати могла.

— Жие! Вона жие! — радів. А після того стиснув Агу та Гартмана, гукаючи: — Ільона жие! Яке-ж то щастє, що вона жие!

Нараз звернув ся до Аги:

— Кажете — вона була у вас... Але де вона тепер — та чому покинула вас?

Пішла з другим — з Горгом — де...

— З ким? — перебив Блюм.

— З молодим циганом, що звав ся Горго — так бодай вона його називала. — Поїхали до Філіппополю, щоб там...

І знова Блюм перебив:

— Із Горгом? Але-ж і Горго... А як виглядав той циган — прошу, розкажіть.

Ага вчинила, як просив і тепер вже Блюм не сумнівав ся, що Ільона дійсно зійшла ся із Горгом, його вірним другом. Він радів без міри. А коли дізнав ся, що вони обоє перенесли ся до Філіппополю, щоб там шукати заняття в цирку, рішив також туди сейчас перенести ся.

— Спасибіг вам, Аго, за ту вістку — кликнув, сердечно стискаючи їй руку. — Ніколи вам сього не забуду.

А звертаючись до Гартмана, сказав:

— Ходім — сейчас рушаємо в дорогу. — Пращаю вас, Аго. — І живо потягнув свого друга за собою.

Хвилиню стояла Ага майже зовсім без руху. На її устах появилася радісна усмішка. Вона вщасливила нараз аж двоє людей: Роберта й Ільону а їхнім щастем й вона раділа.

Пробудила ся із мрій та задуми Народ опліскував виступ посліднього артиста. Представлене скінчило ся й гості збирали ся до виходу.

Незабаром після того явив ся старий Локард. Від кількох тижнів він був вельми вдоволений.

— Аго — сказав, наближаючись до своєї дочки. — Маємо щасте. Наші доходи зростають із кожною дниною. В сьому заслуга Тоскаделього та його приятеля. Можемо тут ще яких 4 до 5 днів остати, а коли рушимо дальше... але що тобі, Аго — спитав нараз — ти така бліда.

Взяв її за руку. Була зимна, наче лід. Дрощі тілом потрясали.

— Боже, що я наробила! — кликнула.

Хитнула ся, а побачивши се, Локард підсунув їй крісло.

— Аго, говори — що тобі?

Після короткої застанови розповіла батькови про свою розмову із Робертом, та що Блюм враз із своїм другом сейчас хотять вибрати ся із міста.

— Аго — кликнув директор майже в розпуці — що се буде? Я зовсім пропащий.

Була се страшна вістка для нього, а однак живо він прийшов до тямки.

— Але може вдасть ся запобігти тому нещастю. Піднесу йому платню. Його дівчина сюди прибуде, хочби я самий мав йти за нею! Лиш нехай не відходить, бодай так довго, поки якого заступника знайду. Піду до нього, може знайду ще в мешканю — він змилосердить ся й не оставить мене.

Скоро пішов і гнав вулицями, із капелюхом в руці, не звертаючи уваги на прохожих.

Але хоч як поспішав, прийшов за пізно. В мешканю, чке спільно Блюм та Гартман займали, дізнав ся, що вони свої рахунки поплатили й живо вибрали ся в дорогу. Локард пігнав на залізничий дворець, думав там їх ще застати, але й се надармо — поїзд вже давно рушив в дорогу.

Після розмови із Агою, Блюм був у великому подражненню. Гартман ще ніколи не бачив його таким. Незвичайно скоро повязали свої причандали й живо поспішили на дворець, щоб поспіти ще до поїзду.

Вдало ся. Прибули вже майже в останній хвилині.

Поїзд рушив. Їхали скоро. В переділі їхало чимало подорожних й розмавляли про всячину. Нараз один із них звернув увагу сусіда, що наближають ся до того місця, де недавно отсе наступила нещасна пригода.

— Був се — як оповідав один із оставших при життю подорожних — напад Турків, Болгарів та Циганів. Вони обрабували подорожних, а опісля пустили свобідно, хоч кажуть, деяких затримали задля окупу.

Блюм уважно слухав того оповідання, і дивний якийсь несупокій обняв його. Гартман добачив у нього сю наглу зміну і спитав про причину. Однак Блюм мовчав.

Аж ось доїхали до Філіппополю. Блюм успокоїв ся. Тепер скоро відшукає свою кохану й стерегти ме її, наче око в голові...

Прибувши до Філіппополю, сейчас спитали про цирк. І недовго допитувались, небаром прибули на то місце. Блюм догадував ся, що Ільона — а був певний, що знайшла місце в цирку — не виступає під власним іменем. Не помилив ся, — кого лиш спитав про неї, не знав Ільони, а коли описував її вигляд, то й тоді ніхто не міг дати йому вдовольної відповіді, бо така артистка не була між персоналом того цирку.

— Наша артистка, що виступає на трапезі — говорили йому — не є білявою, але чорнявою та яких 6 до 8 літ старшою, як дівчина, про яку допитуєте. Але може та ваша знакома знайшла в нашому цирку яке инше занятє. Може буде між танцюристками, куди директор недавно отсе приймив декілька нових сил, або може в пантоміні.

Була отже слаба надія, але Блюм свобіднійше зітхнув. Прочитав на оголошеннях, що вечером буде пантоміна, тож рішив побачити се видовище.

Тремтячи всім тілом явив ся в означену пору в цирку. Мало що цікавив ся ріжними продукціями. Нетерпеливо чекав початку пантоміни, тої займаючої гри без слів.

Коли остаточно поніс ся голос дзвінка, коли дівчата — наче ті русалки — линули на арену, підняв ся Блюм — не зважаючи на поклики сидячих по заду гостей, щоб їм не засланяв виду.

Та неможливо було розізнати ся в тім натовпі дівчат, вистроєних та вимальованих, що крім сього, ні хвилі спокійно не стояли.

— Сідати! Сідати! — кричали із заду.

Нараз Блюм знова схопив ся із свого місця.

— Там — там! — кликнув, не зважаючи на невдоволених сусідів. Пропхав ся найближшими рядами й вийшов із цирку.

Се стало ся так скоро, що Гартман не зміг його стримати. Знаючи похапливість Блюма, Гартман дуже бояв ся, щоб він не зробив якої дурниці. Наглий оклик Роберта казав йому догадувати ся, що він десь певно добачив Ільону. Догадав ся, куди Блюм побіг й туди за ним подав ся. Знайшов його при вході на арену.

Блюм догадував ся, що після продукції дівчата будуть мусіли проходити побіч нього, а тоді він вже впевнить ся у своєму здогаді.

Стояв, майже не тямлючи себе й тремтів так, що мусів аж сперти ся на поруче. Не зважав на стоячих подальше, не відповідав на докори Гартмана, що відшукав його — був зайнятий лиш одною думкою.

Пантоміна скінчила ся. Коли артистки опустили арену — він станув при вході і в горячковому напруженю приглядався кожній дівчині. Неодна із них стрінула його палаючим поглядом, але Блюм до всіх був байдужим, шукав її, одинокої, котру — як здавало ся йому — доглянув був між тими дівчатами.

Пуста надія!

Нарешті Гартман захопив його за руку.

— Ходи! — сказав. — Бачиш, цирк вже зовсім опорежнів.

Мовчки пішов Блюм за ним — оба пошкандибали до свого мешканя.

Другої днини Блюм пішов до директора цирку і спитав його чи Ільона не зголошувалась до праці. Відповідь директора зовсім розвіяла Робертові надії.

Але тоді — де-ж є Ільона?

Чи може хора? Чи може яке нещастє стрінуло її?

Хора! Колиб так, то Горго постараєть ся примістити її в шпиталі. І новий промінчик надії йому блиснув. Сей-час взяв ся шукати. Був у всіх шпиталях — але надармо!

В безмірній розпуці блудив цілими днями по вулицях міста. Колись було вже йому красше — час загоїв рану по втраті Ільони — а тепер знова розбуджено в ньому надію, що так його завела.

Вже два тижні перебули у Філіппополю. Гартман, якого грошовий запас вже почав вичерпувати ся, оглядав ся за якимсь заробітком, так Блюм самий вже волочив ся.

Одної днини, коли блукав вулицями передмістя, надїхав віз. Блюм не помітив його зразу, так задумав ся, аж доперва в послідню хвилину відскочив у бік, щоб не пасти коням під ноги. У возі доглянув чоловіка, якого лице знав колись — але де його бачив не міг нагадати.

Віз далше покотив ся, а Блюм все таки думав над тим, де то бачив того чоловіка. Нараз — пригадав собі: Був се той самий чоловік, що розказував про напад на поїзд.

Блюм спинив ся — дивні думки його обсіли. Пригадав собі, що той то чоловік розказував, що рабівники задержали деяких подорожних у себе.

А коли справді так стало ся? Коли серед тих плінників є також...

Серце живо забило ся.

Коли Ільона...

Думки сі підогнали його.

Коли Ільона й Горго їхали саме тим поїздом?

Задумав ся. Час був майже той самий.

Рабівники не могли мати надії дістати окупу за Ільону, але за те вона вродлива, молода.

На таку думку його лице прибрало грізний вид. Його кохана могла би впасти жертвою тих нелюдяних драбів!

Але живо зрівноважив ся. Не треба зволікати — але ділати — може ще Бог змилює сердить ся. А за найменшу кривду, яку би вона зазнала — він страшно пімстить ся.

Нова надія. Рішучість й відвага знова йому вернули. Зовсім змінив ся. Мав тепер знова мету, до якої змріяв — нова надія оживила його.

Вернув до мешканя, перечислив готівку, а річі дав хазяїнськи на переховок. Відтак взяв револьвери й кулі в запас — бо певним був, що прийде до боротьби — і в годину пізнійше вибрав ся із міста, до якого прибув із великими надіями, а замість них стрінув стільки невдач.

Але годі попадати в розпуку. Наколи Ільона жиє, то віднайде її, хочби мав цілий світ перешукати!...

РОЗДІЛ CXLIX.

САМЕ В ПОРУ.

Після відходу Вінтера, Лівія впала на крісло й закрила бліде лице тремтячими руками.

Горстові слова справили їй великий біль і вона перший раз доперва застановилась над тим, чи має право так поводити ся та нищити його щастє. А батько її? Одним, одніським словом вона могла закінчити його журу і терпіння, але того слова вона не сказала і задля своєї гордості посвятила супокій та щастє батькове.

Старий Стеттен встав і вийшов. Не робив ніяких докорів своїй дитині, але на зболілому лици, Лівія могла вичитати розпучливе питанє: А що тепер?...

Настали страшні, тяжкі хвилі. Розглянувшись в положеню, Стеттен дійшов до переконання, що він не в силі постарати ся о все потрібне до відбудованя хазяйства. Оставала йому лиш палиця жебрака, з підпорою котрої приходить ся знова оставляти батьківщину, яку тільки що посїв.

Прийшло до того, що вже й земля не була його власністю, бо вірителі позаписували на неї видані в позику гроші, знова же асекурація, яку Стеттен одержав, була дуже то невелика.

Не було виходу.

Лівія терпіла враз із батьком. Його біль та нещасте ще більше її гризли, чим власна недоля. Передумувала все над тим якби то батькови допомгти, влекшити...

Одної днини на подвірє заїхала повозка. Із неї висїла Леонїя Гальден. Здивувала ся побачивши так велике знищенє.

Тремтячи всїм тїлом, підійшла до неї Лівія. Страшна се була стріча!

Леонїя стиснула Лівїїну руку й поцілувала її сердечно. Після того пішли в кімнату.

Леонїя не спускала очий із Лівії.

— Я не мала супокою, Лівіє — почала — мусїла донконче побачити, як живеть ся тобі. Від Горста не много могла дізнати ся — він огірчений сим, що стало ся та в найблизших днях виїздить на довший час на полудень.

Лівія мовчала. По хвилі Леонїя так говорила:

— Недоля, що вас стрїнула, й мене болючо діткнула. Я прибула сюди, Лівіє, щоб із власних засобів предложити твому батькови свою поміч. Вспокій ся, Лівіє. Лиш успокій ся! Подумай, в якому положеню твій батько находить ся. Чи хочеш, щоб він знова, без криші над головою, блукав по світу?.... Забудь про свою гордість, Лівіє — може ще вдасть ся нам вратувати добро твого батька.

Грудь Лівії сильно філювала. В очах станули слези. Тяжку боротьбу вела із собою — доля її батька була знова в її руках. А таки не хотїла — не могла вибирати.

— Дякую вам сердечно — промовила. — Ви незвичайно добрі, шляхотні — а однак я не можу прийняти вашої жертви, бо знаю, що власними засобами ви не можете нам допомгти, а мусите звернути ся о поміч до свого брата. А того я не хочу. Не роблю сього ізза власних химер — але — ласкавого хліба не хочу.

— Лівіє, не кажи того. Нещасте тебе лиш так опірчило.

— Се правда. Але хоч я бідна — то однак ще не затратила своєї гідности. Дякую вам сердечно за добру волю, але нею не можу користувати ся.

Леонія більше не порушувала тої справи. Таке поведене Лівії боліло її, хоч старала ся не показувати того. Незабаром виїхала.

Того самого ще полудня віднайшла свого брата й розказала йому про свої відвідини у Стеттенів та про вислід розмови.

Горст гірко засміяв ся.

— Бачиш, Леоніє, ми дуже завели ся на Лівії. Ми вважали її шляхотною, чесною дівчиною — а в неї лиш зарозумілість та вважливість для всяких дрібниць. Тепер я добре пізнав її — й здаєть ся, се мені в користь вийде.

Леонія з жалем гляділа на свого брата. Вона була певною, що Лівія не є лиха дівчина та що лиш зле розуміне свого становища зневолює її до такого поведеня.

Остала ще у свого брата допомагати йому в приготуваннях до подорожі, а при тій роботі забула про власну журу та болі.

Справа о розвід пішла до суду й бідна Леонія мусіла неодну тяжку годину перебути. Приходилось їй чужих ознакомлювати із своїм супружним пожитем, щоб доказати свою невинність.

Так при роботі застав їх вечір. Коли вже все покінчили, посідали й заняли ся поважною розмовою. Жаль їх збирав на згадку, що будуть мусіли розстати ся на довший час.

— Коли верну — говорив Горст в задумі — неодно вже змінить ся. Маю надію, що й твоє положене змінить ся і застану тебе спокійнішою та веселійшою, чим тепер.

Леонія глибоко зітхнула.

Злегка хтось постукав в двері — увійшов слуга.

— Ласкавий пане! Вертаючи із села, на дорозі стрінув я незнакогого чоловіка, що — певно знеможений ходом — впав без тямки. Прохожі помогли мені взяти його сюди. Куди скажете його примістити?

Горст, що занятий був зовсім другими справами, сказав байдужно:

— Примістить його в котрій небудь кімнаті — незабаром самий прийду.

В чверть години пізнійше явив ся в кімнаті, де на ліжку примістили хорого. В сумерку неміг розпізнати його чертів.

— Чи очутив ся? — спитав послугача.

— Так!

— Покличте лікаря, щоб оглянув його. Доглядайте його уважно. Завтра може стане йому красше.

Слідуючої днини, коли вже Горст був зовсім готовий до виїзду, в його кімнату увійшов послугач й доніс, що незнакомий вже зовсім прийшов до тямки та хотів би із ним побачити ся.

Горст зійшов до хорого та, глянувши на нього при світлі дня, здригнувся. Сі черти він знав.

Наближив ся до хорого, що приглядався йому жалючими очима.

— Як почуваетесь сьогодні? — спитав Горст.

Уста хорого порушали ся, немов хотів говорити.

— Бачу, ви ще дуже знесилені — із жалем сказав Вінтер.

Хорий кивнув головою — відтак рукою стиснув виски. По хвилі промовив беззвучним голосом:

— Пригляньте ся мені добре — може пізнаєте.

Горст здригнув ся — голос сей був йому знакомий. Глядів на хорого і потайний несупокій його обіймив. Нараз подав ся взад.

— Милостивий Боже! — Невже-ж се можливе — се ви?

Замовк на хвилю, пильно вдививсь в хорого.

— Так — пізнаю вас — ви Гуго фон Стеттен! Бідний чоловіче — се ви так змарніли?

Хорий закрив очі рукою — тяжко дихав.

— Так, так — дуже змарнів. В останніх тижнях я тяжко терпів — більше, як чоловік перенести може. Немов то звіря, за яким гонять, бігав я з місця на місце в страху, щоб мене не пізнали й не піймали. Ховав ся по лісах, живив ся як звіря аж доки не пізнав, що се жах й терпіння мене нищать. Нещасте хотіло, що пропала мені вся готівка, і я почав придумувати якби то поїсти ті гроші, що сховав в безпечне місце, поки ще втік. — Тепер до всього можу признати ся. — Так, бачите, поки я ще пустив ся в світ, що тільки вдало ся, я попродав та зібрані гроші зложив на чуже ім'я в банку в Д. Доказ на се маю ще при собі. Коли же не було вже ніякого виходу, я рішивсь пробрати ся до Д. й там вибрати потрібні

мені гроші. Опісля я придумав втікати за границю, щоб там спокою шукати.

Горст цікаво глядів на хорого, в якому годі було пізнати давнього Стеттена.

— Чоловік стріляє — а Бог кулі носить — по хвилі продовжав хорий. — Так я вибрав ся в дорогу до Д. та сил не стало. Доволік ся до сього місця, а тут без тямки повалив ся на дорозі. О, Боже! — так близько вже було до мети!... Що-ж тепер буде? Хоч такого злочину допустив ся а нічого не осягнув...

Відвернув лице, щоб перед Горстом закрити свою розпуку. Він же поважно дививсь на нього. В ту хвилю він думав лиш про Лівійного батька, котрого злочин сього чоловіка так сильно прибив. І милосердем до Раймунда Стеттена пхнений, похилив ся над хорим і сказав:

— Пане Стеттен! Жде вас ще велика покута за той злочин. Послухайте мене: Ваш брат обіймив в посідане Бургдорф — самі знаєте серед яких обставин — а тут несподівано нове нещастє його стрінуло. Незнати як вчинив ся вогонь й майже всі будинки згоріли.

— Милостивий Боже! І сього ще потреба було?

— Тепер ваш брат остав майже жебраком — він та його дочка остали без криші над головою та без средств до життя!

Замовк та вдивив ся в бліде лице хорого.

Той тяжко зітхнув.

— Моя провина в сьому! — шепнув. — Тепер прийшла кара від Бога! О, Раймунде, колиб ти мене тепер побачив — зломаного на тілі й душі!... Але Бог справедливий!...

— Пане Стеттен, ще час бодай вчаси зло направити! Передовсім віддайте братови гроші...

— Так, Горсте — так! Мої години вже почислені — я страшно терпів послідними тижнями... Але ви ще не знаєте, який злочин тяжить на моїй душі... прямо не стає відваги перед вами признати ся!... Йдїть — покличете судових — признаю ся до вини, щоб в сей спосіб хоч вчаси відпокутувати свій злочин...

Лице Горста зраджувало незмірне хвильованє — він прочував, що се буде страшна сповідь.

— Йдїть, прошу, зми́лосердїть ся! Покличте людей! Знаю, що вже незабаром буде кінець — а я хотїв би вмерти в спокою.

Горст вхопив худу руку хорого.

— Вспо́кійте ся — сказав — сейчас самий поїду в місто і все полагоджу.

Приказав, як обходити ся із хорим, опісля перейшов в кімнату Леонїї, розповів, що зайшло, та що, в наслідок того, буде мусїв відложити свою поїздку.

Після сього живо пігнав у місто, звідки вернув доперва після трох годин в товаристві кількох судових урядників. Явили ся в кімнаті хорого, а він, побачивши їх, аж лекше зітхнув.

Горст приступив до нього й кількома словами хотїв підкріпити його на ду́сі, опісля же звернув ся до виходу.

— Останьте тут, Горсте! — Прошу вас — блага́в сла́вим голосом Стеттен — або ні — йдїть. Свобіднійше буду міг говорити, коли остану лиш із тими панам.

Горст вийшов.

Стеттен почав свою сповідь. Замкнув очі, а сла́вим, беззвучним голосом розповідав про страшний намір, що його дочка проти Лівїї обдумала та ще і його втягнула собі в допомогу. Його голос не́раз осла́бав, особливо тоді, коли розказував про той вечір, коли то рішили злочин довести до кінця. Коли описував ту хвилю, як побачив що не дочка брата, але його власна, від кулі повалилась — урядники не були в силі здержати свого зворушення.

Хорий в безмірному болю давив виски руками й кликав:

— Боже, прости мені мою провину! Тоді я не тямив, що робив — роздумавши, я-б ніколи на такий злочин не поважив ся!

Коли троха успокоїв ся, описав ту серце трігаючу хвилю, коли то дочка на його руках вмирала. Відтак — як то він рішив ся обікрасти свого брата та в світ втікати, щоб позбути ся всякої відвічальности. Наприкінці подав під яким іменем зложив вкрадені гроші в банку.

Скінчив свою сповідь й глибоко зітхнув — троха успокоїв ся а в очах йому великі слези заблисли.

Підписав зізнанє, подане одним із урядників.

— Йдїть, панове, прошу, до Вінтера. Розкажіть йому про все. А коли хоче великодушно простити менї сю велику провину, нехай ще раз подасть менї свою руку.

Урядники відійшли.

В пів години пізнійше увійшов Вінтер. Його лице було бліде, викривлене із болю. Підійшов до ліжка хворого, що трівожно споглядав на нього.

— Ви прийшли? — шепотїв Стеттен, а лице його сіяло радістю. — Не бояли ся ще раз глянути на убійника своєї дитини, злодія та обманця? Хочете ще раз промовити до мене слово потїхи та прощення?

— О, Стеттен, Стеттен! — кликнув Горст. — Жажда золота так вас засліпила, що дочку брата поважилиб ся убити?!... А Бог справедливий, спрямив убійче дуло у вашу власну дитину! Страшна — дійсно страшна се кара!...

Але й пізнійше не було у вас ніякого жалю! Лівія невинно терпіла у в'язниці, брата відпекали ся й оставили його на паству нужді...

— Горст! Перестаньте! — кликнув хорий в розпуці. — Знаю — я падлюка — о, Боже — змилосерди ся надімною!

— В послїдню хвилию вашого життя Бог змилосердив ся над вами. І тому, Стеттен, після вашого прохання приходжу, щоб дружнім словом вас потїшити та спитати чи перед смертю не схочете ще раз брата свого бачити.

Хорий закрив лице руками та з сльозами промовив:

— О, колиб він хоч руку хотїв менї подати — простити менї. Але ні, він того не зробить! Прокляне навіть згадку по менї.

— Ні, Раймунд того ніколи не зробить! Попробую, пішлю післанця до нього.

Так і зробив. Післанцєви передав лист для Раймунда, в якому коротко описав, що зайшло й просив о прощенє для брата. В листї ні словечком не згадав про Лівію!

Порадившись із Леонїєю, обоє пішли до хворого й старались розмовою зменшити його терпіння.

Під вечір доперва заїхала повозка, а в нїй Раймунд Стеттен — і Лівія.

Стрінув їх Горст — Лівію лиш холодно поздоровив. Опісля обоїх завів до кімнати, де лежав хорий. В між часі із Леонією незаметно вийшов.

Була се до глибини душі потрясаюча хвиля, коли Гуго побачив свого брата. Витягнув до нього руки і так промовив:

— Гугоне! Все тобі прощаю! Не гризи ся тим в послідню хвилю твого життя. Забудь теперішнє а пригадай собі ті дні веселі, щасливі, коли ми ще були разом в дома — діти — молодці...

Замовк. Схвильованє не дало йому дальше говорити. На устах хорого появила ся щаслива усмішка. Але він нараз здрігнув ся — побачив Лівію, що до нього наближала ся.

— Вона — й вона тут? — шепотів. — О, Боже, колиб вона знала...

Лівія витягнула до нього руку.

— Ти — ти хочеш мені також простити? О, Боже — ти хиба не знаєш, що я вчинив — бо инакше ти-б не хотіла осквернити своєї руки, дотикаючи мене...

І короткими, вривчастими словами, визнав свою вину.

Із острахом дивили ся на нього. Всього могли сподівати ся, але не того, щоб той вистріл, що Аделю життя позбавив, був призначений для Лівії.

— Милостивий Боже! — крикнув Раймунд. — Ти є убійником власної дитини.

— Аделя мені простила — ледво чутним голосом сказав хорий. — Вона знала, що я немав наміру її життя позбавляти. Ви же — правда — не є в силі того простити!

Раймунд боров ся із собою. Тепер пригадав собі хвилю, коли то в суді рідний брат його відпер ся, заявляючи, що „не знає того чоловіка“. Але, коли глянув на тремтячу Лівію, поборов і сей біль, похилив ся над хорим і так промовив:

— Гугоне, перестань про се говорити! Ми, люди, блудимо — один більше, другий менше. Бог милосерний!... Не ридай! Твої слези кровю заливають моє серце. Бог поможе, все добре скінчить ся і ти також свій супокій здобудеш!

— Раймунде — Лівіє!... О, Боже! — ридав хорий, простягаючи до них руки. — Ви прощаєте мені?

Вони же взяли його за руки й потішали щирими словами.

Нараз лице хорого дуже змінило ся. Зворушене було за сильне — почув, що кінець наближаєть ся.

— Будьте щасливі! Моліть Бога за мене. Дякую за ваше милосерде та великодушність. Тепер мені легко вмирати.

Голова впала на подушки. Очі широко розкрили ся — уста ще порушали ся — однак вже ні слова не промовили.

Віддих ослабав щораз більше.

Раймунд сидів побіч брата й стирав піт із його чола. В ту хвилину забув про все, в помираючім бачив нікого більше, лиш товариша дитинних літ — свого рідного брата.

Лівія, глибоко зворушена, впала на коліна й горячо ридала. Вона вже більше не тямала того, що помираючий на її жите важив.

В чверть години пізнійше Гуго Стеттен скінчив жите, а брат тремтячою рукою закрив йому очі.

Батько й дочка перейшли до своїх друзяків. Приймила їх Леонія, бліда, поважна.

— Скінчив? — спитала стиха.

— Так, тепер йому красше! — відповів Раймунд, глибоко зворушений. — Але де є Горст?

Погляд Леонії спочав на Лівії.

— Мій брат, поступив після свого наміру — недавно тільки що виїхав на дворець.

Лівія мусіла відвернути лице, щоб закрити слези. Відчула, який то великий жаль Горст мав до неї. Нарочно від'їхав, щоб не стрічати ся із нею, щоб доказати, що не може їй простити того, що вона йому вчинила.

Підчас, коли Стеттен розмавляв із панею Гальден про похорон, Лівія підійшла до вікна. Майже сил їй не ставало.

— Скінчило ся!... О, Боже! Колиб він міг відчути, як душа моя тужить за ним — як радо молила б я прощення у нього. Тепер я очищена із всякої неслави, я вже не убійниця Аделі! Перше мене увільнили лиш задля недостачі доказів — тепер же... Горсте! Чого ти оставив мене?

Не могла здавити свого болю.

Батько приступив до неї й пригадав, що треба вертати. Вона звернула до нього свої сумні, повні сліз очі та з трудом промовила:

— Так, батеньку — вертаймо!

Підійшла до Леонії, однак зі зворушення ні словечка не могла промовити. Тільки сердечно стиснула руку Горстової сестри.

Майже несвідомо впала на сидженє в пово́зці.

Леонія гляділа за від'їзджаючими сумна та горем при-
бита.

РОЗДІЛ CL.

ЗА ПОВОДОМ СУДЬБИ.

Щасливих хвиль зазнавали оба спільники, Солмсберг і Волдінг. Після посліднього обману мали вже подостатком гроший.

Розумієть ся, оба виступали тепер як безженні, а їх шляхотне поведене втворило їм дорогу між найвисші сфери товариства. Солмсберг прийняв тепер назвиско гр. Рандон, а Волдінг гр. Міквіц. Були сердечними друзяками. Коли Волдінг витратив вже всі гроші, Солмсберг без надуми подав йому свої. Жили в Триєсті дуже виставно й почували ся зовсім безпечними.

Одного вечера, коли Волдінг був самий, напало його бажанє заграти в карти, тому пішов в знану собі нору, щоб там попробувати щастя.

Коли же тепер, після двох годин гри, підняв ся від зеленого столика — із гроший, які тільки що рано позичив у Солмсберга, не остало ні одного цента.

Коли Волдінг вернув домів, Солмсберг зараз із його лиця вичитав, що стало ся.

— Ти прав?! — спитав.

— Пробував щастя! — шепнув з розпучкою. — Не повело ся — все пішло!

Солмсберг заляв.

— Що-ж тепер?

— Тепер? Добре тобі питати — із огірченням засміявся Волдінг. — Ти маєш гроші, маєш з чого жити, а я мушу жебрати — бламати о позичку кожного золотого. Ні — того я не знесу.

Ходив по кімнаті живо, у великому роз'яренню.

Мусимо роздобути гроші! Даю тобі слово чести, що в протягу яких вісьмох днів будемо знова багаті.

— Чудесно — але яким чином?

— Моя вже в сїм голова! В саму пору скажу про все.

Слідуючої днини, зараз із ранку, коли виходили у місто, перед готель заїхала повозка, з якої висїв якийсь старший мущина, очевидно Англієць, в товаристві якоїсь дами.

Волдінг приглядався їм цікаво, відтак пішли далше.

Але вернули скорійше, як звичайно, а Волдінг так вже старався, що йому й Солмсбергови визначили місце побіч того Англійця та його жінки.

Волдінг змів знаменито вдавати булого офіцера й незабаром повело ся йому — тимскорше, що змів знаменито володіти по англійськи — з'єднати собі прихильність того Англійця. Крім сього дуже ввічливим способом змів також улестливими словами прихилити до себе — не першої вже молодости — жінку Англійця.

Солмсберг зразу пізнав намір свого друзяки і старався, оскільки лиш міг, йти йому на руку.

Після обіду в чвірку пішли в готелевий садок, щоб там спільно випити каву. Волдінг був незвичайне ввічливий, та предложив їм провезти їх по місті та показати всі визначніші місця, на що вони дуже радо пристали.

Підчас, коли сиділи при каві, перед готель заїхала повозка, з якої висїв якийсь поважний добродій із молододою дівчиною.

Коли-ж він вступав в готелеву браму, його погляд впав на бліде лице Солмсберга.

Мимохіть пристанув, а вдивившись в графа вишептав його ім'я. Але коли дівчина звернула ся до нього, він

жахнувся і поспішив в гору сходами на перший поверх, де наймив дві кімнаті. Вікна обох кімнат виходили на вулицю а одна із кімнат мала балкон, закритий зеленю, звідки розтягався вид на готелевий садок.

Незнакомий сейчас вийшов на балкон і крізь зелень приглядався сидячим в садку.

Молода дівчина приступила до нього.

— Що вам, батечку? — спитала неспокійно.

Алберт Гільмер — бо се він був — тремтячою рукою потер чоло й шепнув:

— Я дуже схвилюваний! Тут якраз побачив я чоловіка, що в моєму життю відіграв вельми важну роль.

І знова поглянув на товариство при каві, що дуже зацікавило його веселим оповіданням Волдінга. — Не прочували того, що хтось підглядає за ними. — Англійці бавилися знаменито. Назвиска їх товаришів та знамените поведіння були запорукою, що ці нові знакомі обертаються лиш серед найкрасших верств суспільности.

Після кави Волдінг предложив вибратися на проїздку по місті, на що всі радо пристали.

Алберт Гільмер приглядався їм, коли всідали в повозку.

— Звідки тут взявся Солмсберг і чому він самий — не в товаристві Євгенії?

Увійшов готелевий послугач із записною книгою. Гільмер спитав про гостей, що перед хвилиною були в садку при каві й дізнався, що граф Солмсберг записався в готель як граф Рандон.

Се його счудувало.

Тому, що Дора була змучена подорожжю, рішили не виходити тої днини на місто. Посідали на балконі й, приглядаючись рухови на вулиці, почали свободну розмову.

Під вечір вернула повозка із Англійцями та їх товаришами. Були дуже веселі й розійшлися, запевняючи себе, що й вечір разом перебудуть.

Солмсберг і Волдінг пішли в свої мешкання.

— Чудесна старовина! — сказав Волдінг. — Коли нам вдасться — зостане на довгий час. Хлопиця багатий — його мошоновку оцінюю бодай на сто фунтів. Знаю я сих

Англійців. Вони все возять з собою чималий капітал. О се зразкові люди — знаменито пошуткував собі із них.

І почав наслідувати поведене своїх знайомих, а се викликувало раз-у-раз зрив реготу у Солмсберга. Ніхто не повірив би, що ті веселі друвяки мають в намірі таку брудну крадіж.

— Нині вечером — сказав Волдінг — потроха розвідаю, чи взагалі оплатить ся цілий захід коло них. Найлекше буде дізнати ся від його жінки — особливо при шампанському вона язик свій розпустить. — Вже моя в сьому голова, як то їх обскувати. Головно ходить о се, щоб сьогодні добре попили ся. А після того вже розповім все в подробицях, що зробимо — але старай ся підмавляти щоб досить пили, дальше якось вже зложить ся.

А із балькону першого поверха Альберт Гільмер й його дочка приглядали ся веселому товариству.

Гільмер, в глибокій задумі, згадував давне минуле. Пригадав собі Євгенію, яку колись так кохав-обожав, а котру родичі насильно віддали за графа Солмсберга. Видно не багато щастя зазнавала із таким чоловіком!...

Нараз підглянув щось незвичайного. Побачив, що Солмсберг зі своїм знаким обмінювали ся якимись тайними знаками.

Волдінг якраз попав на те, чого потребував. Дізнав ся про все. Англієць розповів йому про свої посілості в Англії, що звідси вибираєть ся на всхід, що в Царгороді та в інших містах зложив у банках більші суми грошей, щоб в дорозі мати все потрібні фонди а однак не возити багато готівки з собою.

— 1,200 фунтів, що маю при собі — говорив із добродушною усмішкою — вистане мені, поки доїду до Царгороду. Треба лиш буде троха обмежити свої видатки.

Волдінг та Солмсберг обміняли ся поглядами, почувши се, а Волдінг жартував:

— Але ви, пане, мусите добре вважати, щоб гроші не пропали. Я самий одного разу досвідчив таку сумну пригоду. При собі я мав 500 золотих, а коли вирівнював рахунок, мошонку із грішми поставив на столі побіч себе.

Почав читати щось цікавого в часописі — нараз — розглядаю́ся... нема гроший.

— О, мій чоловік — заявила Англічанка — дуже осторожний. На ніч все кладе гроші під подушку!...

Так, при веселій розмові ще дві години перебули, аж, на бажанє жінки, яку надмірне вживанє шампана дуже звялило, обоє Англіїці пішли спочивати.

Волдінг та Солмсберг ще якийсь час проходжували ся в садку та живо, хоч тихо, розмавляли. Потім посїдали на лавці, що була приміщена таки під бальконом, на якому сидів Алберт Гільмер із дочкою. Із розмови Солмсберга і Волдінга могли не багато почути, але могли догадатись, що мова була про Англіїців.

Після якогось часу Солмсберг та Волдінг перейшли у свої мешканя. Солмсберг таки не був певний чи справа вдасть ся.

— Як же дістати ся до їхніх кімнат? Аджеж вони із середини двері позасувають! — питає.

— Ха, ха, ха! А то ж ти смішний! — зареготав ся Волдінг. — І про се я подумав. Зполудня — коли ми вибирали ся у місто — я вернув ще до готелю — немов по цигаретки, які забув в кімнаті. Правду сказавши, я помилив ся що до дверей і втворив двері до кімнати Стрехнейв. А що маю в сьому чималу вправу, то вдало ся мені наскорі всунути щось в отвір, куди заходить засува. Коли-ж тепер Стрехней схоче засуву заложити то вона дійде лише до отвора та дверей — не запре.

Солмсберг ще сумнівав ся.

— Не радій так завчасу. А коли Англієць догляне, що двері не заперті то перешкоду усуне? — докинув.

— Коли — коли... вплив ся Волдінг. — Коли се станеть ся — то нам не вдасть ся. Коли же не станеть ся — то певно буде гаразд. Після того останемо тут ще день або два, щоб не звернути підозріння на нас.

А хоч Солмсберг все ще таки сумнівав ся, то Волдінг не дав себе переконати і жадав лиш від графа, щоб сторожив у сїнях, щоб його — Волдінга, значить — ніхто не застав при роботі.

О півночі приступили до діла.

Тимчасом Алберт Гільмер і Дора вернули до своїх кімнат Дора положилась спати, але Гільмера думки присіли й не дали заснути.

— Не подобався мені Солмсберг, ні той його товариш. Їх поведення та потайні погляди щось злого заповідають. Може я помиляюся, але так виглядало мені — подумав.

Кімнати Англійців були в сусідстві із його мешканням і він чув, коли вони поклалися спати. Поволи й цілий готель залягла тишина.

Північ. Гільмер все ще не лягав — дивний несупокій не давав йому спокою. Сперся на вікно й глядів на зіздами покрите небо.

— Чи живе ще Євгенія?

Зітхнув глибоко, він бо горячо її кохав.

— Ненавиджу того Солмсберга — шепнув. — Він тому винен, що родичі Євгенії не признали правосильним наше подружжя, що нас насильно розлучили... Скільки вона втерпілась, бідна — вона-ж ніколи не була щасливою із ним.

Нараз здригнувся. В сіннях почув якесь шарудіння.

Може помилився? Бо ось, знова тишина. Могло причути ся. Важливо прислухувався. Нараз — тихесенько підійшов до дверей.

Але — що се? Хтось порушив дверми, що вели до кімнати Англійця. Чи се він самий?

Гільмер стояв під дверми й прислухувався.

Був се Волдінг. Він то крутився в сіннях, підчас коли Солмсберг стояв на сторожі.

Волдінг наближився до дверей. Серце у нього товкло ся напрасно.

Вдалося — втворив двері.

Без шелесту, наче кіт, закрадався через першу кімнату до спальні, освітленої маленькою лампадкою.

Доглянув Англійця — спав тяжко. Наближився до нього. Звільна діткнувся подушок — відтак всунув руку під подушку — діткнув мошонку. В хвилину пізніше мав вже в руках. Сховавав.

Вернув тою самою дорогою. Вже мав пройти сіннями, коли се втворилися двері сусідньої кімнати й на порозі станув Алберт Гільмер.

В ту-ж саму хвилю Солмсберг, забуваючи про всяку остерогу, виступив напроти своїому товаришеви, а рівночасно його погляд спинив ся на Гільмерови. Станув немов вкопаний.

Але Гільмер положив вже свою руку на рамени Волдінга й грізно промовив:

— Чи скажете мені, що привело вас о лівночі до кімнати того Англійця?

На хвилю Волдінг стратив рівновагу, але живо отямив ся та з гнівом відрубав:

— Що за нахабство! Чого вам потреба та що вас се обходить, що я тут роблю? Не маю обовязку...

— Жадаю відповіди — перебив Гільмер. — Догадуюсь, що тут криється якийсь злочин. Розбуджу того чоловіка й розкажу, що я бачив. Може се вияснить причину вашої мандрівки серед ночі.

Волдінг казив ся. Солмсберг стояв безрадний. Гільмер пригадав йому когось знакового, але в першу хвилю не міг зміркувати, де такого чоловіка бачив.

Вже Гільмер наближав ся до кімнати Англійця, коли доглянув, що Волдінг наміряє втікати в напрямі до сходів.

— Стій — кликнув — не думай втікати, бо стріляти му.

Та сі слова заставили Волдінга ще скорше рішити ся.

Нараз тишину ночі прорвав вистріл. Гільмер, що все мав револьвер при собі, вистрілив.

Від сторони сходів дав ся чути придавлений крик. Після того-ж настала знова тишина. Гільмер поспішив в то місце, де стояв Волдінг — але його там вже не було.

Тимчасом збігли ся люди. На порозі своєї кімнати з'явив ся Англієць. Гільмер розповів йому, що стало ся й сказав йому поглянути чи не бракує чого.

Англієць зник — але за хвилю вернув.

— Нема моєї мошонки із грішми — скричав. — Вкрадено!...

Кинули ся навздогін. Але дармо шукали — головний вхід до готелю був втворений...

В надії, що може Солмсберг ще де остав, перешукали кождий закуток але й по ньому ні сліду не стало.

Тимчасом всі гості повставали. Покликано поліцаїв — наполохані стріляниною гості із крадіжжі зробили убійство.

І Дора також пробудила ся. Живо зібрала ся, а що в сусідній кімнаті не знайшла батька, вийшла в сіни. Не могла собі вяснити того переполоху mezi людьми.

Незабаром з'явив ся Гільмер — блідий, схвильований.

— Ходи, Дорочко — сказав до неї. — Вертай в кімнату. Се не для тебе.

В кімнаті розповів їй, що зайшло. Опісля же — немов до себе — шепнув.

— То на се нас, Евгеніє, розлучили, щоб тебе із таким лиходієм звязати? Так се то щастє, якого родичі твої надіяли ся? Бідна, бідна ти Евгеніє! Страшна твоя доля! Ти чиста — безвинна! Яке гірке мусіло бути твоє жите при боці того чоловіка? О, Боже, на небесіх — ще раз, коли вона жие, позволь мені побачити її, мрію моїх молодечих снів! Опісля, мій Боже, нехай станеть ся Твоя Воля!

РОЗДІЛ СІ.

ТАЙНА.

Єлена вернула до свого давного способу життя. Тепер вона вже могла без ніяких перешкод віддати ся своїй штуці. Але — на диво — в її грі не було давного замилювання, горячі, бракло свободи рухів — бракло життя. Була вельми пригноблена а сього не змогла закрити перед своїми товаришками ні перед другими.

А хоч свої обовязки совісно сповняла — то все була якась знеможена і завсїгда сейчас після представлення вертала до свого помешканя. Тут пересиджувала цілими годинами, а її думки все блукали кругом особи доктора Бравера. Що стало ся із ним? Не могла переболіти ні

розлуки, ні того, що він так нагло, без прощання, виїхав до Лондону й оставив її на поталу недолі... А біль сей страшенно їй доскулював.

Жила самотинно. Одиною розрадою для неї була проїздка конем — після представлення гнала конем через поля в ліс й тоді тільки почувала ся свободнішою.

Одного дня, коли так на кони наближала ся до якогось села у віддалі побачила гурток дітей, що бавили ся над берегом бистої ріки.

Із далеку дивилась на них й зрозуміти не могла як то матері можуть позваляти дітям без ніякого догляду бавити ся над водою. Нараз жахнула ся й аж скричала. 3-літня дівчинка похилилась над водою — видно щось досягала — та ніжка поховзлась й вона впала у воду.

В одну мить Єлена зіскочила із коня. Діти счинили вереск, вона же похилила ся над водою, слідкуючи, де то викажеть ся із води маленька головка дитяти... Минуло кілька хвилин... Нараз Єлена кинулась у воду й поплила в те місце, де виринула маленька головка нещасної дівчинки.

Вхопила дитину й по часі із трудом щасливо допала берега. Із напруження дістала завороту голови й без тямки повалилась на пісок.

Почали збігати ся селяни. Прибігла й мати виратованої дівчинки та журливо похились над тілом любої дитини.

Другі же обступили вродливу незнакому, не знаючи із чого почати. А коник Єлени, оставлений на боці здавалось. шукав своєї пані. Підчас коли присутні нараджували ся над тим, що почати, підійшов до них якийсь старший вже мущина. Спитав про причину збіговиска, відтак приступив до незнакомої й цікаво став приглядати ся її чертам.

Нараз ще низше похилив ся й зрігнувсь.

— О, Боже! — шепнув. — Дивно подібна... Чи може знаєте сю жінку? — спитав старець.

Присутні заперечили.

— Лепська жінщина — шепнув старий, споглядаючи на Єлену — із нараженем власного життя вратувала бідну дитину.

На його приказ побігли за возом, на який зложено Єлену. Самий же старець сів коло неї й рушили в напрямі до міста. Віз здержав ся перед хатою того старця, де розміщено Єлену й зараз побіг хтось по лікаря. Тимчасом старець самий намагав ся її очутити, та хоч як о се старав ся, тяжко се приходило.

Вістка, що Ірма Свенсон — так назвала ся тепер Елена, щоб бути безпечною перед Олексою — із нараженем власного життя вратувала потапаючу дівчинку, незвичайно скоро рознесла ся по місті і народ безупину довідувався в малій хатині на передмісті про стан її здоровля.

Також директор Леопарді був тут щоденним гостем.

Старанна опіка старця доказувала чуда. Зразу виглядало все погано, але після чотирнайцяти днів Елена могла вже підняти ся із ліжка. Хоч ще була знесилена, але почувалась бути спокійною та вдоволеною під опікою того дивного старця, що займав ся нею. Відчувала до нього повне довіре й велику пошану. Кожного дня вона бачила як бідні приходили до старця просити о пораду, та що він давав їм часто різні ліки, не беручи за се ніякої заплати. Тільки тоді, як покликували його до богатих, брав за плату за свій труд а се вистарчало зовсім на його невеликі потреби.

Одного дня, коли Елена сиділа при вікні, приступив до неї старець. Дотепер вона ще мало із ним говорила, але сьогодні відчувала велику охоту, щоб подякувати йому за щирю опіку.

Розмова зійшла на той день, коли то Елена виратувала із води дитину.

Через цілий час старець притядав ся Елені дуже цікаво, а нараз спитав тремтячим голосом:

— Чи Ірма Свенсон, се ваше дійсне імя, чи тільки приbrane?

Елена счудувалась. Що значить се питанє?

— Ні — відповіла після хвилі — моя мати, була те-ж артисткою, називала ся Тереса Спінелі!

Старець здригнув ся.

— Остаточо! — шепнув, відвернувши лице. По довшій хвилі доперва майже беззвучним голосом спитав:

— Чи маєте ви сестру?

Єлена поблідла. Минула довша хвиля, поки вона відповіла:

— Так, маю молодшу сестру, Ільона зветь ся!

— Що стало ся із нею?

— Не знаю! Нї слїду по нїй не стало! Може давно вже не жиє....

Замовкла. — Що то? — Старець нагло вийшов із кімнати.

— Чи він знав Ільону? Що означають сї дивні питання?....

Вісім днів пізнійше після тої розмови, Єлена рішилась вертати до свого помешканя.

Із слезами в очах приступила до свого добродія, дякуючи за щирю опіку. Коли ще раз подала йому руку на прощанє, старець придавленим голосом вишептав:

— Маю надію, що вас, панї, вскорі побачу. А може ви забудете осамотілого старця?

Був сильно зворушений.

— Нї! — відповіла Єлена. — Я-б не могла про вас забути. Часто, дуже часто буду навідуватись до вас!

Сїла в повозку.

А старець стояв при вікні й довго дивив ся за відїджаючою.

Чи се можливе? — шепотїв. — Вона се? Так, без сумніву! О, Боже! Пане Всемогучий!... Тересо! Тересо! — І хто би сподївав ся, що ще коли стрїну Єлену та ще серед таких обставин...

Єлена вернула до своєї хатини, яку директор й приятелї на її прийнятє в один цвітник перемінили. Слезиди всім прямо тиснули ся до очий.

Але на диво — хоч як їй мило тут було — то в душі відчувала якусь невисказану тугу. Образ осамотілого старця так і стояв їй все перед очима.

Нї — вона його ніколи не всилї забути!

